

КРАТОК ДОКУМЕНТ ЗА ЈАВНИ ПОЛИТИКИ

ФИНАНСИРАЊЕ НА МАЛИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА ПРЕКУ МОДЕЛОТ НА БИЗНИС АНГЕЛИ

Фондација Претприемачки сервис за млади
Февруари, 2020 година

АНАЛИЗА НА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА СО АНГЕЛСКОТО ФИНАНСИРАЊЕ ВО ДРЖАВАТА И ПРЕГЛЕД НА ПРАВНАТА РАМКА СО ЦЕЛ ДЕФИНИРАЊЕ НА КОНКРЕТНИ ПРЕПОРАКИ ЗА ЈАВНИ ПОЛИТИКИ И МЕРКИ.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЕКОНОМИЈА
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Проектот е финансиран
од Министерството за економија на РСМ

ВОВЕД

Финансиите играат клучна улога во развојот на иновациите бидејќи им овозможуваат на компаниите да спроведуваат истражувања, да ги усвојат потребните технологии за иновацииска дејност, како и да ги развијат и да ги комерцијализираат иновациите. Компаниите можат да користат различни инструменти обезбедени од различни видови на финансиски посредници, инвеститори или друг тип организации за да ги финансираат иновацииските активности.

Во континуираното нестабилно економско опкружување бизнис ангелите играат важна улога во пополнување на „празнината во капиталот“ која го оставаат банките и фондовите на ризичен капитал. Ангелското финансирање е примарниот извор на надворешно финансирање на компаниите кое најчесто е потценето и превидено поради фактот што често бизнис ангелите не се „видливи“. Бизнис ангелите пополнуваат „празнина во капиталот“ помеѓу парите што можат да ги добијат претприемачите од членовите на семејството или од други внатрешни извори, како што се нивните сопствени заштеди или лични позајмици, и инвестициите на фондовите за ризичен капитал. Во Македонија концептот на ангелско инвестирање постои неколку години, меѓутоа сеуште го нема достигнато својот максимален потенцијал.

Пристапот до надворешни извори на финансирање често е предизвик во раните фази на развојот на бизнисот, бидејќи во оваа фаза компаниите се соочуваат со високи бариери за пристап до финансии, особено затоа што им недостигаат соодветни финансиски резултати.

Целта на спроведеното истражување е анализа на моменталната состојба со ангелското финансирање во државата и преглед на правната рамка со цел дефинирање на конкретни препораки за јавни политики и мерки. Истражувањето е реализирано со поддршка на Министерството за економија на Република Северна Македонија, во состав на проектот „Стимулирање на неформалниот пазар на ризичен капитал преку промоција на моделот на бизнис ангели“.

ШТО СЕ БИЗНИС АНГЕЛИ

Бизнис ангели (ангели или неформални инвеститори) се богати поединци кои инвестираат сопствени пари, заедно со време и експертиза, во компании кои не котираат на берза и со кои не се во семејни односи, а со надеж дека ќе остварат финансиска добивка. Финансирањето од бизнис ангелите е начин на финансирање и претставува неформален ризичен капитал. Тоа се индивидуалци кои имаат вишок на финансиски средства и кои се спремни да го инвестираат тој вишок во иновативни проекти на компании. Најчесто инвестираат поради желбата нивниот капитал да ја задржи својата вредност или поради љубов кон одредено место или личност. Секако дека сопствениците на овој капитал немаат против да стекнат профит но нивните основни мотиви не се првенствено профит, па заради тоа тие даваат финансиски средства по поволни услови. Најчесто парите ги заработиле како менаџери или директори, спортисти, естрадни ѕвезди, лекари, адвокати и други високоплатени професии.

Бизнис ангелите имаат тенденција да инвестираат во поширок спектар сектори, иако најголем дел од инвестициите се во областа на ИКТ, биотехнологијата и здравјето. Улогата на бизнис ангелите на траекториите на иновативните нови потфати е важна и ја дополнува улогата на другите клучни актери, како што се фондовите за ризичен капитал.

Бизнис ангелите инвестираат во стартап компании и во компании што се во рана фаза на развој. Често, тие се вклучени во помали инвестиции, за разлика од фондовите за ризичен капитал. Нивната инвестициската активност обично се фокусира на втората фаза од иновациониот процес, но инвестираат и во комерцијализација и пораст (трета фаза) во сектори со релативно ограничени барања за финансирање.

Бизнис ангелите освен преку финансиска поддршка можат да помогнат и во другите аспекти на водењето на бизнисот во зависност од нивната експертиза.

Во споредба со фондовите за ризичен капитал, тие инвестираат мали количества, но во многу поширок спектар на бизниси.

Мрежите вршат поврзување помеѓу бизнис ангелите – инвеститори и претприемачите, а самите не инвестираат директно. Го потпомагаат и го прават инвестицискиот процес поефикасен преку поврзување на бизнис-ангелите до другите актери од екосистемот (инкубатори, фондови за ризичен капитал, развојни агенции, банки, берзи итн.) и, најважно, со претприемачи кои се во потрага по капитал.

ПРИСТАП И ЗАКЛУЧОЦИ

Методологијата на спроведеното истражување вклучуваше: десктоп анализа и анализа преку теренско истражување каде беа опфатени 182 сопственици и менаџери на мали и средни претпријатија од повеќе сектори и региони од државата, како и истражување на добри европски практики.

ЗАКЛУЧОЦИ

- Близу 70% од испитаните компании се запознаени со концептот на ангелско инвестирање, што покажува дека македонските компании имаат солидни познавања за трендовите на финансирање на малиот бизнис преку алтернативни извори.
- 83% од испитаниците сметаат дека ангелското финансирање е недоволно развиено во Македонија. Овој податок укажува на фактот дека алтернативните извори на финансирање, а особено ангелското финансирање во Македонија е сеуште во својот зачеток и дека понатамошна поддршка е потребна.
- Македонските компании се заинтересирани да го искористат финансирањето кое го обезбедуваат бизнис ангелите, што покажува флексибилност и отвореност за соработка од страна на компаниите.
- Креирањето на стимулативна средина каде претприемачите ќе можат да растат и да се развиваат, а приватните инвеститори ќе бидат стимулирани да финансираат во иновативни стартап компании е приоритет на секоја влада во високо развиените земји. Потребен е сет од мерки кои ќе влијаат како на понудата така и на побарувачката за алтернативни извори на финансирање, т.е. средина каде инвеститорите ќе бидат заштитени и сигурни во правната рамка, а претприемачите ќе бидат запознаени со правилата и процедурите за финансирање преку приватни инвеститори.
- Стимулативни мерки кои претприемачите сметаат дека би го охрабриле и поттикнале инвестирањето од страна на бизнис ангелите во стартап компаниите вклучуваат програми за едукација и подготвеност на претприемачите, медиумска кампања за информирање, програми за инвестициска подготвеност, даночни олеснувања за инвеститорите и др.

ПРЕПОРАКИ ЗА ПОЛИТИКИ ЗА АНГЕЛСКО ИНВЕСТИРАЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА

(1) Регулација на ангелско инвестирање, валидирање и сертификација

Потребна е сертификација на бизнис ангелите од страна на државно тело за валидација и сертификација со цел да се надминат несигурностите поврзани со ангелското инвестирање. Фактот што бизнис ангелите немаат официјален статус или препознатливост е проблематично и многу бизнис ангели се залагаат за официјално признание на „професијата“ бизнис ангел во рамки на државата и за потребата од сертификација преку воведување на задолжителна национална тренинг програма од страна на професионално државно тело во чии рамки секој бизнис ангел ќе мора обезбеди соодветна квалификација.

(2) Професионализација на мрежи на бизнис ангели

Потребна е зголемена поддршка и професионализација на мрежите и групите на бизнис ангели кои им овозможуваат потенцијални бизнис можности за инвестирање. Овие организации го подобруваат протокот на информации помеѓу бизнис ангелите и претприемачите и ја подобруваат ефикасноста на ангелското инвестирање. Поддршката која мрежите на бизнис ангели би ги добиле од страна на државата (субвенционирање на оперативните трошоци за определено време, професионализација на персоналот и сл.).

(3) Мониторинг на пазарот на бизнис ангели и перформансите на компаниите поддржани од бизнис ангели

Од особена важност е следењето на перформансите на компаниите кои добиле приватна инвестиција со цел да се утврди ефикасноста на бизнис ангелите и влијанието кое тие го имаат врз процесот на профитабилност преку обезбедување експертиза и менторство за компаниите. Еден од можните начини да се обезбедат вакви информации е спроведување на истражување и анализа на компаниите кои добиле инвестиција при што би се утврдила перспективата на претприемачите за придонесот кој бизнис ангелите го имаат за развојот на нивната компанија. Од друга страна, оваа мерка се очекува да помогне во утврдување на улогата и влијанието кое ангелското инвестирање го има во претприемачкиот екосистем во државата.

(4) Даночни олеснувања како стимулативни мерки

Во рамки на заедницата на бизнис ангели општо е прифатено дека олеснувањето кое се однесува на данокот на личен доход во моментот на реализирање на инвестицијата е еден од највлијателните инструменти за поттикнување на ангелското инвестирање во раната фаза на бизнисите. Праксата покажува дека потребно е да се дефинира стапка според која ќе се применува процентуално даночното олеснување земајќи предвид дека бизнис ангелите ја намалуваат сумата во понатамошните фази на инвестирање во бизнисот.

(5) Пристап до берза на хартии од вредност

Преку олеснување на условите за котација на малите и средни компании на берзата на хартии од вредност, бизнис ангелите ќе имаат можност да имплементираат „излез стратегија“ и да го продадат својот удел во компанијата во која инвестирале, а со тоа ќе имаат можност да го минимизираат ризикот од инвестирањето.

(6) Финансиски олеснувања за стартап компании

Многу земји воведуваат мерки за дополнителна поддршка на компаниите кои добиле инвестиција од страна на бизнис ангел. Препознавајќи дека една стартап компанија и покрај фактот што обезбедила финансиски капитал од приватен инвеститор, сеуште се наоѓа во фаза на ризик и секој финансиски издток претставува ограничување на развојот на компанијата, европските земји воведуваат мерки со кои се намалуваат или целосно се ослободуваат од даноци и дополнителни давачки оние стартап компании кои добиле инвестиција.

(7) Промени во законот за трговски друштва

Блокада за нови инвестиции - Бизнис ангелите кои имаат инвестирано стануваат дел од сопственичката структура. Меѓутоа, во случај таа компанија да биде блокирана поради стечај или ликвидација според моменталната законска рамка тие инвеститори не можат повторно да инвестираат, односно не може да основаат нова компанија се додека трае претходната постапка за блокада.

Конвертибилен заем - Воведување на промени за начинот на кој конвертибилен заем е регулиран, т.е. да се овозможи овој инструмент да биде искористен од страна на трети лица односно од приватни инвеститори со цел претворање на заем во влог

(8) Формирање на коинвестициски фонд

Коинвестициските фондови функционираат со впарување на јавните фондови со приватните фондови на ризичен капитал и инвестираат заедно со нив. Овој пристап го урамнотежува учеството на приватниот и на јавниот капитал, притоа задржувајќи го фокусот на комерцијални инвестиции и следејќи го водството на приватните инвеститори. Овие фондови со бизнис ангели имаат поголема додадена вредност за државните институции во споредба со националните грантови за иновации бидејќи ефектот на влијание е поголем. Од друга страна, овие фондови обезбедуваат сигурност и за самите бизнис ангели, бидејќи нивниот капитал е поддржан со државни средства и учество на владини институции.